

Regiodeal Circulaire Regio

Penvoerder	Cleantech Regio
Contactpersonen	Non-profit: Stichting Kiemt, Franske van Duuren, vanduuren@kiemt.nl 06 29551223 Publiek: Adriaan Helleman, gemeente Apeldoorn, a.helleman@kiemt.nl , 06-18418558 Publiek: Willem Huntink, provincie Gelderland, w.huntink@gelderland.nl , 06-52802125 Privaat: VNO-NCW, Christian Lorist, lorist@vno-ncwmidden.nl , 06-51555021 Kennisinstellingen: Aventus, Gert-Jan Koele, gertjankoele@cleantechregio.nl , 0651211771
Partners	VNO-NCW, VNO-NCW Midden, VNO-NCW West, VNO-NCW Noord, VNO-NCW Brabant Zeeland, Groene Groeiers, VNP, FME, Modint, NRK (privaat) Stichting KIEMT, Cirkelstad, Circulair Friesland, KIVI, Circulus-Berkel, Texplus, natuur en milieufederaties, kennispoort Regio Zwolle (non-profit) Provincie Friesland, Provincie Gelderland, Provincie Overijssel, Provincie Noord-Brabant, (provincies) Regio Achterhoek, Twente Board (regio's / economic boards) Fontys, Saxion, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Artez (kennisinstellingen)
Regio	De regiodeal wordt begrensd door de provincie Friesland, provincie Gelderland, provincie Overijssel, provincie Noord-Brabant, provincie Zuid Holland
Totale investering	79,96 miljoen
Gevraagde Rijksbijdrage	21,93 miljoen

Circulaire economie sleutel tot een duurzame brede welvaart

Op 16 mei – tijdens de verantwoordingsdag van het kabinet – verscheen de monitor brede welvaart.¹ De Nederlandse economie groeit als kool en ook de 'brede welvaart' stijgt. Aan die voorspoed hangt wel een prijskaartje. We zaden volgende generaties op met minder natuur en een slechter klimaat.² We trekken met onze huidige welvaart een wissel op andere landen en latere generaties. Zo leunt de Nederlandse economie zwaar op grondstoffen uit de minst ontwikkelde landen.

Om de brede welvaart te kunnen continueren richting de toekomst moeten we de overstap maken van een lineaire naar een circulaire economie. In een circulaire economie onttrekken de economische actoren geen waarde meer aan het natuurlijk of sociaal kapitaal, maar houden die waarden minimaal op gelijke hoogte. Er wordt zelfs meervoudig waarde toegevoegd: economisch, sociaal en ecologisch. De circulaire economie richt zich door het sluiten van keten en besparing op grondstoffen op het voorkomen van uitputting van de aarde en vermindert de druk op het ecosysteem en onze (directe) leefomgeving. Het verlengt de praktische toepasbaarheid van producten/grondstoffen, minimaliseert de energieconsumptie en het verduurzaamt bestaande en nieuwe businessmodellen. Het richt zich verder nadrukkelijk op het respectvol produceren in relatie tot veiligheid, ontwikkelingskansen van arbeidskrachten en daarmee de duurzame inzet van het menselijke kapitaal. Een toekomstbestendige economie (circulaire economie) voegt op al deze fronten waarde toe. Dit is een voorwaarde voor een toekomstbestendige brede welvaart in Nederland, maar ook andere delen van de wereld. Zonder dat afwenteling plaatsvindt in ruimte en tijd.

Nederland heeft een lange geschiedenis waarin de regio de basis vormde voor samenwerking, burger- en gemeenschapszin, (middel)lange termijn denken, collectieve ambities en ontwikkeling. Mensen vinden elkaar op lokaal en regionaal niveau en op dat niveau voelen mensen ook de verantwoordelijkheid voor hun omgeving: het commitment dat nodig is om een transitie naar een toekomstbestendige brede welvaart mogelijk te maken. De regio's die onderdeel uitmaken van deze regiodeal kenmerken zich door een aantal gedeelde Rijnlandse waarden (zie bijlage 'Factor X', Frank A.G. den Butter en Harry A.A.M. Webers): een lange traditie van industrieel vakmanschap en een prominente aanwezigheid van familiebedrijven met een focus op continuïteit, zorg voor de omgeving en daarmee een intrinsieke motivatie om te verduurzamen. Onze regio's zijn koplopers in de circulaire economie met daarbij de focus op het regionaal behalen van landelijke doelstellingen in de landbouw, bouw en infrastructuur, (slimme) maakindustrie en kunststof sector.

De transitie naar een circulaire economie is een logische, kenmerkende opgave van onze regio's die overigens al volop in uitvoering is, maar die we verder willen versnellen, waarbij de steun van het Rijk nodig is. Deze regiodeal omvat een aantal systeemniveaus: de provincies, de regio's daarin, de geografische entiteiten binnen de regio's zoals bedrijventerreinen en gemeenten en op het laagste systeemniveau; bedrijven/organisaties. Echter we zijn geen gesloten systeem en hebben verbindende en versnellende de rol van het Rijk nodig. Met de sturing vanuit de monitor Brede Welvaart kunnen we met elkaar de doelstellingen vertalen naar de lagere systeemniveaus. Dit vraagt echter onderlinge steun en samenwerking. Bijvoorbeeld voorwaardenscheppend; de transitie vraagt om hulp aan bedrijven en organisaties die het voortouw nemen. Brede welvaart creatie vraagt verder om gezamenlijke bijdragen en investeringen aan sociale innovatie. Maar ook juridische en fiscale randvoorwaarden die niet op regionaal niveau kunnen worden geslecht, maar wel worden ondervonden en naar het Rijksniveau worden (samen)gebracht. Samenwerking is dus nodig tussen de partners in deze regiodeal en de rijksoverheid omdat circulaire transacties alleen tot stand komen bij grensovertrekkend samenwerken. Deze regio's zijn al begonnen in 2015 met het investeren in deze opgave, en maatschappelijk en politiek is er in deze regio's en provincies een wens om te versnellen. Veel van deze projecten vragen echter nog om marktordening of 'supply chain orchestration' (zie bijlage 'Factor X'). Dit is een transitiefase waarin een nieuwe markt wordt ontwikkeld en het Rijk als partner en vanuit de eigen verantwoordelijkheid gevraagd wordt om samen met ons op te trekken.

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/20/monitor-brede-welvaart-2018>

² <https://www.trouw.nl/groen/nederland-jast-zijn-grondstoffen-erdoorheen~ad94048c/>

Doel en ambitie

Het doel van de samenwerking is om de brede welvaart via circulaire economie te vertalen naar voelbare en meetbare impact op drie niveau's:

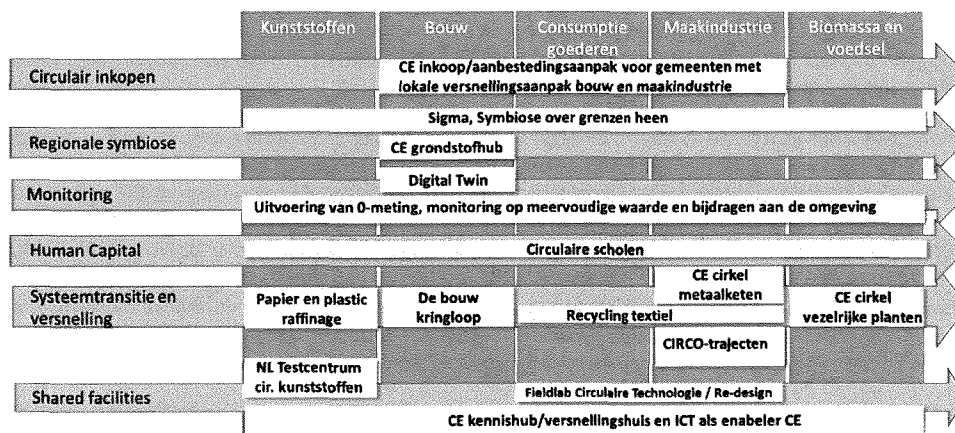
1. Ecologisch: het verminderen van ons grondstof- en energieverbruik, hergebruik afval als grondstof, verminderen CO2-uitstoot.
2. Economisch: het vergroten van de concurrentiepositie van individuele bedrijven door het faciliteren van bedrijven bij het werken aan circulaire businessmodellen, meervoudige waardecreatie en inclusieve (circulaire) arbeidsmarkt.
3. Sociaal: actieve participatie bedrijven en burgers.

Opgaven & doelen & rijksbelang

	Opgave	Doel (outcome)	Rijksbelang
1	Grondstofzekerheid – Uit een analyse onder de leden van de FME in 2016 blijkt dat 80% van de bedrijven problemen ervaart met de kwantiteit en kwaliteit van de levering van grondstoffen. Voor de continuïteit van de Nederlandse industrie is het cruciaal om door middel van het sluiten van kringlopen te voorzien in de eigen behoefte.	-20% verbruik primaire grondstoffen in 2023	Wij dragen bij aan de toekomstbestendigheid van de Nederlandse industrie en het grondstoffenakkoord.
2	Afvalvrij – In de circulaire regio bestaat geen afval meer. Overheden hebben een publieke taak om restafval te reduceren en hergebruik te maximaliseren. Nederland is EU koploper als het gaat om recycling. In veel gemeenten en regio's is het restafval al gereduceerd tot minder dan 100 kg per persoon. In 2030 ligt de lat op veel plekken al op 10 kg per persoon. Overheden stimuleren het hergebruik van reststromen op bedrijventerreinen (industriële symbiose).	Restafval huishoudens < 80 kilo in 2023	Het uiteindelijke doel is volledig afvalloze regio's in 2050.
3	Verduurzamen van businessmodellen door meervoudige waardecreatie – De levensduur van een gemiddelde onderneming wordt steeds korter. Met name bedrijven digitale verdienmodellen hebben een korte levensduur dan verdienmodellen gebaseerd op materialen. In een circulaire economie is het in het belang van een bedrijf om te werken aan nieuwe verdienmodellen; hiermee wordt waarde gecreëerd door het verdienen van geld in de gebruiksfase en recyclingfase.	Brede welvaart toepasbaar en meetbaar op niveau regio, bedrijventerrein en onderneming	Een Europese koploperpositie in en meervoudige waarde-creatie. Het begrip 'True pricing' wordt op bedrijfsniveau toepasbaar gemaakt, nog voordat de Europese verplichting tot Integrated Reporting van start gaat.
4	Bijdrage aan CO2-vermindering – En tot slot is er de impact van de circulaire regio op het klimaat. Het sluiten van een kringloop kan leiden tot een CO2 reductie van 70% in de keten. Dit is de uitstoot van CO2 die wij nu afwentelen naar andere landen. In de ontwikkeling naar een brede welvaart en welzijn moeten we dit niet meer willen.	>40 % CO2-reductie in keten bij > 100 maakbedrijven	Het verkleinen of sluiten van kringlopen draagt sterk bij aan de afspraken uit het Parijse Klimaatakkoord.

Regiodeal Circulaire Regio: een preview van het programma

In onderstaand overzicht schetsen wij de programmalijnen geschaagd door bottom-up initiatieven vanuit de regio's met partners vanuit onze coalitie die bijdragen aan zowel de sectorale transitieagenda's als de systeemtransitie die de circulaire economie van ons vraagt, bijvoorbeeld door: door circulair inkopen, human capital agenda's en shared facilities. Vanuit deze regiodeal realiseren we langs de programmalijnen doorbraakprojecten die de circulaire economie daadwerkelijk tastbaar en meetbaar een stap dichterbij brengen. Niet alleen lokaal, maar door samenwerking, kennisdeling en opschaling ook regionaal, provinciaal en nationaal.

Output regiodeal (jaarlijks, tenzij anders vermeld)

Functionaliteit	Output	Investering 2018-2021	Functionaliteit	Output	Investering 2018-2021
	VERNELLINGSPROGRAMMA EN VERSNELLINGSHUIS				
Community of Practice	• 250 samenwerkingsverbanden • 100 projecten (business development), waaronder in de bouw	6,8 miljoen EUR	Circulair inkopen	• > 40 gemeenten in CIMOLT software & deelname aan masterclassreeks • Start 50 CI trajecten (> 8% inkoopvolume 2019)	0,55 miljoen EUR
Matchmaking	• > 1000 actieve communityleden in 2019 • > 100 challenges	1,7 miljoen EUR	Financiering CE (garantiefonds)	• Enabling circulaire transacties met > 100 mln waarde	NTB
Vraagbaak	• Regionale loketten met > 500 vragen per jaar • 10 casussen wet - & regelgeving	0,5 miljoen EUR	Versnellingshuis	• > 4 regionale loketten • 2 doorbraakprojecten	5,7 miljoen EUR
Subtotaal	15,25 mln EUR				
	PROJECTEN				

Nationaal Testcentrum Kunststoffen	- Opwerking fracties uit KSI - Samenwerking met maakindustrie & verpakkingindustrie over testtrajecten gebruik recycelaat in eindproducten	5 miljoen EUR	Dutch Circular Textile Valley	- Opschalen textielinzameling (publieke afvalverwerkers) - Full scale mechanische recycling - Proefinstallatie chemische recycling - Regionale CO2-vastlegging	20 miljoen EUR
Kleinere kringlopen door design & symbiose	270 kTon verlaging CO2 uitstoot 188 kTon upcycling organisch afval 380 miljoen innovatie-investeringen	1,74 miljoen EUR	Monitoring CE	Implementatie meten en aanpak meervoudige waarde creatie bij 200 bedrijven en 30 bedrijventerreinen / regio's	3,47 miljoen EUR
Papier en plastic raffinage	Recycling plastic rejets NL papierindustrie - onderzoek	0,35 miljoen EUR	Circulaire scholen	250 circulaire scholen in 2020	0,52 miljoen EUR
Consumenten-bewustzijn	Nationale campagne (via NGO's)	2 miljoen EUR	Bouwprogramma	- Digital Twin - Bouwkringloop	5,85 miljoen EUR
Fieldlabs CE tech & design	Nieuwe CE designs voor consumentenproducten	3,2 miljoen EUR	Circulaire landbouw	- Biobased inkopen - Eiwittransitie - Mestverwaarding	1 miljoen EUR
Ketenaanpak & grondstoffen-marktplaats	- O.a. Circulaire metaalketen verder ontwikkelen - Grondstoffenmarktplaats	0,8 miljoen EUR	Circulaire waterketen	- Route 'waterinnovaties' 1^e Waterfabriek Europa	20 miljoen EUR
Subtotaal	63,92 mln				
Programma-management	(1 % over subtotalen) 0,79 mln				
Totaal	79,96 mln				

Doelgroep

Bovenstaande integrale aanpak richt zich via de partners in onze regio deal coalitie op drie doelgroepen:

1. De individuele ondernemer; zowel gebruiker of ontwikkelaar in projecten als afnemer van diensten
2. Bedrijventerreinen en ketens; waarbij meervoudige waarde creatie ontstaat in nieuwe consortia
3. Inwoners van de regio; ervaren de waarde van nieuwe circulaire diensten en werken aan een afvalvrije wijk, dorp of stad.

Inzet en (co-)financiering

Deze regiodeal gaat over de kracht van de saamhorigheid en uitvoering in de regio en de relevantie van het denken en werken in een netwerksamenleving. Daarbij is ook een andere leiderschapsstijl wenselijk. Een leiderschapsstijl die uitgaat van de kracht van netwerken. Die niet alleen het beste uit de mensen haalt, maar die mensen in staat stelt om waarde toe te voegen. Die onderneemt vanuit de businesscase en niet vanuit de eigen organisatie. Die handelt vanuit de combinatie van geldstromen, partijen en content; de 'adaptable businesscase'. Geldstromen komen daarbij niet van institutionele beleggers in primaire zin. Het begint met het zoeken van creatieve combinaties met anderen, waar afname wordt gegarandeerd; 'that's LEAN'. Financiers financieren niet alleen meer, maar doen vanaf het prille begin mee. Zij brengen kennis en kunde in en lukt het allemaal (nog) niet, dan zijn daar de investors uit de 'oude economie'; het vreemd vermogen. In samenwerking met de systeembanken zullen wij daarom in aanvulling op deze regiodeal met een separate intentieverklaring komen op de bereidheid tot financiering vanuit de markt in de komende jaren.

Vraag aan het Rijk (naast bijdrage uit regio-envelop)

1. Inzet vanuit EZK bij ketentrajecten met een potentiële CO2-reductie (technologie en regelgeving)
2. Inzet vanuit BZK bij realisatie van procurement power en circulaire bouwopgave
3. Inzet vanuit I&W bij doorbraakprojecten
4. Algemeen: samenwerking met CBS in regionale monitoring brede welvaart
5. Tevens zijn wij bereid om in samenwerking met het Rijk en TNO een impact assesment uit te voeren op de output van deze regiodeal.

Cofinanciering en structureel karakter

De cofinanciering van de partners bestaat uit drie financieringslijnen:

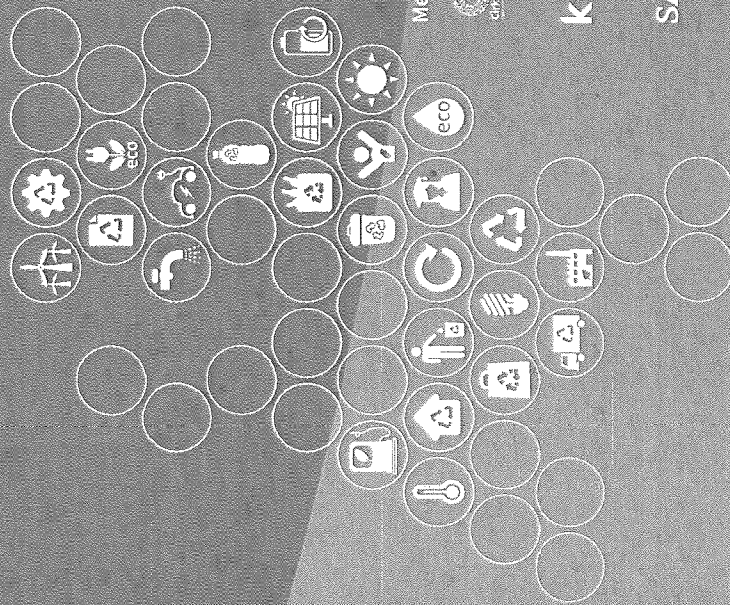
1. Reeds gedane investeringen in de periode 2015-2019. Deze investeringen brengen wij in beeld omdat alle voorgestelde versnellingsprogramma's en projecten niet vanaf t=0 starten. Vele van bovenstaande activiteiten komen dankzij de regiodeal in versnelling en dragen bij aan de opgave van de circulaire regio, maar hebben al veel aanloopinvesteringen gekend.
2. De cofinanciering op de versnellingsprogramma's en projecten bestaat uit:
 - a. Een cofinanciering vanuit provinciale en regionale overheden op de versnellingsprogramma's. Deze programma's zijn nodig om tot marktordening te komen en projecten aan te jagen.
 - b. Een cofinanciering vanuit (potentiele) afnemers en de provinciale en regionale overheden op de projecten. Een deel van deze cofinanciering is bij aanvang van de regiodeal toegezegd, een tweede deel zal door afnemers worden betaald bij de deelname aan projecten en het gebruik van faciliteiten.
3. De structurele financiering na 2021 wordt geborgd door:
 - a. Een coöperatief model waarin ondernemersverenigingen, regio's en provincies investeren in de circulaire infrastructuur. Feitelijk wordt hiermee het versnellingshuis landelijk en regionaal gefinancierd en ontstaat een wisselwerking tussen de regionale programma's en de landelijke doorbraakprojecten.
 - b. Exploitatiebegrotingen of verdienmodellen op een groot aantal projecten. Bij collectieve faciliteiten zoals een testcentrum voor circulaire kunststoffen geldt dat bij standaardisatie die door de markt wordt

omarmd, de exploitatie ook door de markt gedragen kan worden. Bij het realiseren van een proven technologie is het mogelijk om de kosten daarvan bij industriële opschaling in het verdienmodel op te nemen.

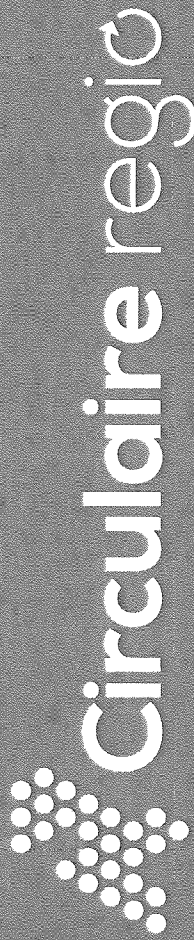
Governance

De sturing op de uitvoering van de regiodeal wordt vormgegeven op drie niveaus:

1. Een stuurgroep bestaande bestuurlijke vertegenwoordigers van alle partners. Deze stuurgroep stelt projectplannen vast en eventueel bij en ziet toe op een adequate uitvoering ervan door het programmabureau.
2. Een programmabureau met regionale programmamanagers en landelijke programmamanagers welke verantwoordelijk zijn voor de versnellingsprogramma's en het begeleiden en ondersteunen van de projectleiders.
3. Een ondersteuningsteam voor de administratieve, secretariële en financiële zaken aangestuurd vanuit de penvoerder.

Intentieverklaring Regiodeal

Meewerkende partners:

provincie Fryslân
provincie Fryslân

Provincie Noord-Brabant

provincie
Gelderland

provincie
Overijssel

Tuente
Board

VNO-NCW
WEST

Utrechtse
Schiedamsche
VNO-NCW

CIRCULAIR
FRIESLAND

TexPlus

kiemt

MOD'NT

VNO-NCW
MIDDEN

VNO-NCW
NOORD

VNO-Brabant
NCW-ZEELAND

ArtEZ University of the Arts

SAXION

POWERED
BY DUTCH
TECHNOLOGY

de natuur en
milieufederaties

Future
Makers

Hogeschool
van Arnhem en Nijmegen

Doel en reikwijdte van de samenwerking

Op initiatief van VNO-NCW en de Vereniging Kruim en de Vrijwiller, Zoeteman, van Oort, Wedelaar, en de Coöperatie Regio, Japsdorp, Deventer, Zierikzee, werken kopgroep regio's, gemeenten en provincies sinds maart 2018 aan een regionaal Circulaire Regio. In deze intergemeentelijke spreekwiel partenarijten commitment uit voor een gemeentelijke samenwerking om vanuit de kracht van de regio te werken aan de transitie naar een circulaire economie. Circulaire economie gaat over waar de ketens die niet bij de grens ophouden. Regio's moeten dus samenwerken om de wettelijke impact te bereiken.

Op woensdag 15 mei – vijftien dagen voor de Tweede Wereldoorlog – verschenen de voorlopige resultaten van de eerste Nederlandse economie monitor als volgt, ook de 'brede welvaart' stigt. De gezonde levensverwachting neemt toe, net als de veerkracht en het vertrouwen van Nederlanders in hun medeburgers. Aan die vooruitgang hangt wel een prijskaartje. Zo worden volgende generaties opgevoed met minder natuur en een slechter klimaat. In een circulaire economie ontmoeten de economische en sociale groei elkaar met name bij verrijking van sociaal kapitaal, maar houdt de waarde van natuur op gelijke hoogte. De circulaire economie biedt instrumenten voor maximale waardecreatie te realiseren in de economische ontwikkeling van onze regio's, brachtes en daarmee ook Nederland toevoegend aan de wereld (zie ook de afsluitende bijlage).

Partijen spreken de volgende uitgangspunten uit in de onderlinge samenwerking:

- De publieke en private partners zijn al lange tijd bezig zijn met de transitie naar een circulaire economie. Wij investeren al sinds 2015 in dit onderwerp. Wij zijn partner in de ambitie van het Rijk. Wij werken aan de onderlinge uitwisseling van casuïstiek, methodiek en kennis opbouw. • Wij investeren de komende tijd in de realisatie van een reg. draai. ecosysteem voor de transitie naar een circulaire economie. • Koepel- en brandeigenschaps, bedrijven netwerken activeren hierbij het innovatiepotentieel van hield en op het en projecten. Provincies en regio's hebben een rol in het faciliteren door het zijn van een launching customer en het helpen oplossen van beleefingen, kennisinstellingen kunnen vanuit het onderwijs en onderzoek nieuwe innovaties helpen in de markt te zetten en kennis op te bouwen en vast te leggen. AGO's zijn in staat om de verraadslag naar het publiek te maken.

De onder tekens plaats vormen een coalitie die zich sterk maakt voor een gezamenlijke agenda in programmering (Regioale Circulaire Regio) van de Circulaire Economie te versnellen. Bij het voorname van deze programmering wordt zoveel mogelijk de reeds verworven kennis, instrumenten en 'good practices' gebruikt om daarmee de realisatie te kunnen realiseren.

Mede de ondertekening, van deze verklaring gaan de partners akkoord met het opstellen en indienen van de Regionale Circulaire Regio en met het inspannen om samen te werken aan projecten daarvoor. Waar het versnelling brengt en de krachten bundelt, de ondertekening zal een gezamenlijke lobby- en promotiestrategie voor deze regio opleveren. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in gezamenlijk optreden en ondersteuning.

Circularaire regio